

In deze *Militaire Spectator* is plaatsgemaakt voor een gastcolumn. Vadm b.d. E. Kopp e.a. schrijven over materieelverwerving en het langeafstandspatrouille-vliegtuig (LAPV). De redactie van de *Militaire Spectator* biedt lezers de mogelijkheid een gastcolumn te schrijven van maximaal duizend woorden. Het thema is vrij, maar moet passen in de formule van het tijdschrift. Een gastcolumn bevat een

relevante boodschap voor de lezers, een gefundeerde eigen mening en juiste en verifieerbare feiten in een logisch opgebouwd betoog. U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

*De hoofdredacteur*

## LAPV: ontbrekende schakel in gereedschapskist krijgsmacht

*Vadm b.d. E. Kopp, cdr b.d. drs. C.D.M.J. Leebeek, cdr b.d. A. van Dijk, ktz b.d. M.D. Valentijn, ktz b.d. J.M. Goemans en ktz b.d. J.A. Leenders*

**M**aterieelverwerving voor de krijgsmacht is een complex proces waarbij veel vragen moeten worden afgewogen, zoals: is er een noodzakelijke vervanging van materieel dat het einde van zijn levensduur heeft bereikt?; zijn er nieuwe technologische ontwikkelingen?; is de internationale veiligheidssituatie inmiddels gewijzigd?; wat is het beschikbare budget?; kunnen behoeften van verschillende krijgsmachtdelen geïntegreerd worden in een krijgsmachtbrede behoefte?

De *Defensienota 2018* is conservatief van opzet met een sterke focus op een-op-eenvervanging van verouderde systemen. In de marge zijn er wel nieuwe projecten, zoals UAV's, maar de samenstelling van de krijgsmacht blijft vrijwel ongewijzigd. Deze opzet getuigt niet van bereidheid en lef om van geijkte paden af te wijken om met het beschikbare budget een maximaal resultaat te behalen. Dat laatste betekent immers het onderzoeken van meerdere opties en tegen elkaar afwegen van alternatieven, om zo een zo groot mogelijke operationele output te bereiken. Naar onze mening heeft dat onderzoek onvoldoende plaatsgevonden. Een aansprekend voorbeeld hiervan is het totaal ontbreken van het langeafstandspatrouille-vliegtuig. In 2003 moest de P-3C Orion (destijds

een succesvol marinevliegtuig) uitsluitend om financiële redenen het veld ruimen. Krijgsmachtbreed leidde dit besluit tot grote verbazing en onvrede. Inmiddels is er een waardige opvolger met de Boeing-737 Poseidon. Dit vliegtuig is voorzien van de nieuwste operationele technologie en overstijgt het belang van een marinevliegtuig. Het is onmisbaar boven zee en land, zowel voor het verzamelen van informatie en commandovoering als voor het ontplooiën van slagwapens, zoals geleidewapens en kruisraketten. Het beschikbaar hebben van de Poseidon dwingt de tegenstander tot ingrijpende voorzorgsmaatregelen en aanpassing van zijn strategie en operatiepatroon (strategische beïnvloeding). Moderne LAPV's vormen hiermee de ontbrekende en niet te missen schakel in de gereedschapskist van de Nederlandse krijgsmacht.

De Poseidon paart een groot vliegbereik en een hoge opmarsnelheid aan een uitgebreid pakket sensoren en wapens en is daardoor in meerdere rollen inzetbaar. De mobiliteit is van grote waarde in de huidige en voorzienbare toekomstige veiligheidssituatie, waarbij landen als Rusland en China steeds vaker en wereldwijd hun strijdkrachten ontplooiën, terwijl er ook op regionale schaal potentieel onstabiele situaties

zijn die snel kunnen escaleren. Een recent voorbeeld is de Straat van Hormuz, waar de vrije zee in het geding is. Dit vraagt om snelle en nauwgezette *air surveillance* ter plaatse, ook bij inzet van andere eenheden. Wat het vliegtuig detecteert wordt *real time* gedeeld met regionale hoofdkwartieren en lokale commandanten, terwijl middelen voor cyberoperaties en elektronische oorlogvoering ruimschoots voorhanden zijn. De typische maritieme capaciteiten van de Poseidon, zoals slagkracht op zee en onderzeebootbestrijding, zijn voor een belangrijke deel vergelijkbaar met die van een moderne onderzeeboot. Waar is voorzien dat de F-35 zelf voor haar doelinformatie moet zorgen, zou de Poseidon dit geheel of gedeeltelijk kunnen overnemen. Mogelijk kan het vliegtuig ook worden gebruikt in een transportfunctie, ter ondersteuning van de huidige transportcapaciteit van de krijgsmacht. Door het grote (detectie)bereik van sensoren en verbindingen zal veelal buiten bereik van vijandelijke wapensystemen geopereerd kunnen worden. Het vliegtuig is ook inzetbaar voor nationale taken als drugsbestrijding, visserij-inspectie en de opsporings- en reddingsdienst. Verder kan door aanvoer van hulpgoederen en personeel zeer snel noodhulp worden verleend bij natuurrampen en andere calamiteiten. Een aantal NAVO-landen heeft de Poseidon al of koopt het vliegtuig op korte termijn, dus internationale samenwerking is goed mogelijk. Een vergelijking is op zijn plaats. De Poseidon kan ‘van de plank’ worden gekocht, zonder ontwikkelingsrisico’s. De stuksprijs in een voor de Nederlandse krijgsmacht relevante uitvoering bedraagt circa 250 miljoen euro. De praktijk leert dat, rekening houdend met onderhoud, opleiding en training, ten minste 50 procent van de vliegtuigen operationeel inzetbaar zal zijn. Bij aanschaf van acht Poseidons voor twee miljard dollar zijn steeds vier vliegtuigen inzetbaar. Dit potentieel moet vergeleken worden met dat van twee onderzeeboten, omdat bij aanschaf van vier nieuwe onderzeeboten – kosten ongeveer 4 miljard euro – ook slechts de helft operationeel inzetbaar zal zijn, terwijl tevens rekening moet worden gehouden met lange transittijden naar het operatiegebied. Langdurige aanwezigheid ter plaatse kan bij het vliegtuig worden

bereikt door een aflossingsschema van enkele vliegtuigen en voldoende bemanningen. De capaciteiten komen niet een-op-een, maar wel globaal overeen, terwijl er een aanmerkelijk verschil in investeringen is.

In contacten met de defensieleiding bespeuren wij een zekere onwil om LAPV’s een plaats te geven in het materieelkeuzeproces. Het is niet gemakkelijk om eenmaal ingezet beleid opnieuw onder de loep te nemen. Niettemin zijn de belangen voor de krijgsmacht groot genoeg om toetsing en heroverweging te rechtvaardigen. Alleen op basis van argumenten kan worden bepaald of de *Defensienota 2018* op dit punt moet worden bijgesteld. Dat de staatssecretaris, vooruitlopend op het verschijnen van het DMP-B-document ‘vervanging onderzeeboten’, alvast meldt dat in dit document alternatieven voor de onderzeeboot niet meer aan de orde zullen komen, is duidelijk prematuur.<sup>1</sup> Deze uitspraak is gebaseerd op een onderzoek van TNO, dat concludeert dat er nauwelijks alternatieven voor nieuwe onderzeeboten zijn en dat ze in ieder geval veel duurder uit zullen vallen. Bij dat onderzoek is uitsluitend gekeken naar andere onderwatereenheden en is het alternatief – LAPV’s – in het geheel niet aan de orde geweest. Dit wordt gestaafd door de bewering van TNO dat de kosten veel hoger zullen zijn, terwijl wij tot de conclusie komen dat een equivalent aantal vliegtuigen ongeveer de helft kost. Het betreffende DMP-B-document kan daarom alsnog een goede gelegenheid bieden voor het overwegen van het alternatief Poseidon. Een discussie welke werf nieuwe onderzeeboten mag bouwen wordt pas relevant nadat deze overweging heeft plaatsgevonden. Gezien de enorme operationele – en zelfs strategische – capaciteiten van het langeafstandpatrouillevliegtuig is het uiterst merkwaardig dat dit platform geen deel uitmaakt van de Nederlandse krijgsmacht. Mocht hier een goede reden voor zijn dan vragen wij ons af welke argumentatie van de defensietop hieraan ten grondslag ligt.<sup>2</sup> ■

1 Het Defensie Materieel Proces (DMP) kent de fasen A tot en met E. DMP-B is de onderzoeksfase.

2 Zie ook: Vadm b.d. E. Kopp e.a., Langeafstandpatrouillevliegtuigen. Een ontbrekende capaciteit in de gereedschapskist van de krijgsmacht, in: *Marineblad* 129 (2019) (2) 13-17.